

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/84062,Supniewski-Janusz-Wiktor.html>
2021-11-28, 10:04

Supniewski Janusz Wiktor

SUPNIEWSKI Janusz Wiktor (17 X 1899, Płock – 3 VI 1964, Kraków), lekarz, chemik, farmakolog. Syn Michała, urzędnika miejskiego, i Antoniny z Widulińskich.

W 1917 ukończył gimnazjum Macierzy Polskiej w Płocku. Następnie studiował medycynę na wydziale lekarskim UW. Jako ochotnik, brał udział w 1920 w wojnie polsko-sowieckiej, w której został ciężko ranny. W tymże roku podjął pracę w Sanatorium PCK w Zakopanem, a potem w pracowni bakteriologicznej Szpitala Chorób Zakaźnych w Płocku. Od 1921 kontynuował rozpoczęte studia na UW i w 1925 uzyskał stopień doktora wszechnauk lekarskich (pod kierunkiem L. Hirszfelda). Po uzyskaniu stypendium Fundacji Rockefellera wyjechał do USA. W 1926–27 działał głównie w Inst. Chemii Organicznej na University of Illinois w Urbana. Na tej uczelni uzyskał doktorat z chemii (pod kierunkiem R. Adamsa). S. odbył podróż do Ameryki Południowej, podczas której ciężko chorował na malarię. Po powrocie do Warszawy w 1927 podjął pracę w Zakładzie Farmakologii UW. W 1928 został mianowany adiunktem i uzyskał habilitację. W 1929 – jako docent – objął Katedrę i Zakład Farmakologii na wydziale lekarskim UJ. W 1930 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. W 1939 oraz 1945/46 był dziekanem tego wydziału.

Po zajęciu Krakowa przez Niemców, razem z innymi profesorami UJ został uwięziony i wywieziony do obozu koncentracyjnego w Sachsenhausen. Po zwolnieniu powrócił do Krakowa, gdzie podjął pracę w aptece.

Po II wojnie światowej organizował na nowo Katedrę Farmakologii UJ i kierował nią do końca życia. W 1946 został profesorem zwyczajnym W 1954–64 kierował też Zakładem Farmakologii PAN, do którego organizacji przyczynił się w decydujący sposób.

S. był stałym doradcą Zakładów Farmaceutycznych „Polfa”, spędzał zwykle kilka godzin dziennie w fabryce, gdzie w Zakładowym Laboratorium Badawczym (będącym przez pewien czas oddziałem Inst. Farmaceutycznego) prowadził badania nad syntezą leków.

Był członkiem korespondentem (1939), od 1951 czynnym PAU oraz członkiem korespondentem (1952), od 1961 rzeczywistym PAN.

S. był autorem ponad 300 prac naukowych, podręcznika farmakologii, receptury oraz preparatyki nieorganicznej. Traktował znajomość chemii jako jeden z głównych środków w poszukiwaniach nowych leków, które było podstawowym celem jego działalności naukowej.

Podczas studiów medycznych, w wieku 21 lat samodzielnie odkrył pałeczki duru rzekomego, które nieco wcześniej zidentyfikował L. Hirszfild. Dzięki temu otrzymał posadę asystenta w Państwowym Zakładzie Badania Surowic w Warszawie, gdzie w 1922 ogłosił pierwsze prace z zakresu toksykologii, mikrobiologii oraz prace dotyczące nowej metody określania poziomu kwasu mlekowego we krwi oraz w innych płynach fizjologicznych.

W laboratorium fizjologicznym University of Toronto S. prowadził badania nad wpływem insuliny na powstawanie aldehydu octowego, toksycznością tego związku (w szczególności wśród osób chorych na cukrzycę, u których jest on odpowiedzialny za wiele zmian patologicznych) oraz opracował metodę ilościowego oznaczania aldehydu octowego w płynach ustrojowych (1926). Jako pierwszy dokonał pod koniec lat 20. syntezy metylowej pochodnej imidazolu i stwierdził, że substancja ta – ze względu na działanie przeciwhistaminowe – hamuje wydzielanie soku żołądkowego oraz skurcze mięśni macicy. W 1930 jako pierwszy w Polsce dokonał syntezy meskaliny, związku stosowanego ówczas w leczeniu schorzeń psychicznych, z nowo odkrytego wówczas alkaloidu – peyotlu.

Po otrzymaniu alfa-dwufenylo-gamma-piperidylopropyloetyloketonu, pochodnej substancji znanego

leku przeciwbólowego *Amidon*, S. przeprowadził pierwszą w Polsce syntezę leku przeciwgruźliczego – tiosemikarbazonu p-acetaminobenzaldehydu (*Właściwości farmakologiczne tiosemikarbazonu paraacetamino-benzoowego (TB/1698)* (1950, razem z E. Gierlotką). Badania te zaowocowały w następnych latach syntezą nowych związków tej grupy, głównie z aldehydami pirydynowymi. S. opracował także techniczną metodę produkcji hydrazynu kwasu izonikotynowego, innego leku przeciwgruźliczego. Jego produkcję podjęły Krakowskie Zakłady Farmaceutyczne. S. ustalił budowę chloromycetyny, opracował wraz ze współpracownikami metodę produkcji tego antybiotyku, który zaczął być wytwarzany w Krakowie. W jego zakładzie prowadzono także prace nad bromowymi, siarkowymi oraz selenowymi analogami tego związku, które charakteryzowały się nieco innym działaniem przeciwbakteryjnym niż chloromycetyna.

S. prowadził z sukcesem badania nad meskaliną oraz jej pochodnymi, amidami i estrami kwasów nikotynowych. Przeprowadził także syntezę 3,4-benzopirenu, 3,4,5,6-dibenzokarbazolu, estrogennych pochodnych stilboestrolu, a także pochodnych lobeliny, lumiflawiny, atropiny, graminy i sulfoamidów.

S. prowadził również prace nad lekami antywirusowymi i antynowotworowymi. Z drugiej grupy wspomnianych leków uruchomił na skalę laboratoryjną produkcję iperytu azotowego (nitrogranulogenu). Pod kierunkiem S. przeprowadzono także syntezę kilku pochodnych sarkomycyny, antybiotyku hamującego wzrost nowotworów. S. otrzymał również ważne leki antywirusowe: dwumetylodwuguanid oraz jego pochodne, przeciwdziałające zakażeniom zwierząt przez wirusy grypy i ospy. Mimo obiecujących wyników badań, lek ten nie został zastosowany w leczeniu grypy u ludzi, jednak w latach 60. w Szwecji został wprowadzony na rynek preparat o zbliżonej strukturze – *Influmin*. S. interesował się także leczeniem miażdżycy (sam cierpiał na tę chorobę). W wyniku wieloletnich badań razem ze współpracownikami otrzymał pod koniec lat 50. kwas 2-metylo-2-butenokarboksyłowy (MBCA), związek wykazujący działanie antymiażdżycowe, nie zdecydował się jednak na

wprowadzenie tego preparatu do leczenia, ze względu na możliwe skutki uboczne w terapii.

S. zmarł na zawał serca.

PSB (T. Marcinkowski); Śródka.

R. Gryglewski: *Janusz Wiktor Supniewski*, „Biuletyn” 2009, nr 2, pismo Okręgowej Izby Lekarskiej, Białystok; R. Gryglewski, Z. Michalska, W. Uracz, *Janusz Supniewski. W 100-lecie urodzin*, Kraków 1999; S. Misztal: *Profesor doktor Janusz Supniewski*, „Wiadomości Chemiczne”, 1965, t. 19, z. 6; tegoż: *Janusz Wiktor Supniewski*, „Przemysł Chemiczny” 1999, nr 10; B. Morawska-Nowak, J. Vetulani: *Janusz Supniewski as a Researcher of Psychotropic Drugs (on His 100th Birthday)*, „Polish Journal of Pharmacology” 2000, Vol. 3.

Ryszard Witold Gryglewski, Marcin Dolecki

[Poprzedni](#)
[Następny](#)